

Nr 28

Utlåtande i anledning av väckt motion om utredning rörande den statliga informationsverksamheten.

I den till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionen II: 414 av herr *Lindahl* föreslås, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att den statliga informationsverksamheten, dess omfattning, inriktning och utformning blir föremål för en skyndsam utredning.

I motionen påtalas bl. a. att den statliga informationen många gånger är bristfällig och svårbegriplig samt att allmänheten endast har begränsade möjligheter att ta emot den information som lämnas.

Staten får inte, säger motionären, komma i ett underläge när det gäller att framföra viktig information till allmänheten utan måste kunna konkurrera framgångsrikt med all annan information. Experter måste anlitas som genom forskning och praktiska erfarenheter kan medverka till att ge denna information slagkraft.

Motionären framhåller att man får intrycket att staten inte sammanställt och utformat informationen med hänsyn till dem som skall ha den utan låtit varje institution svara för sina egna uppgifter, som de behandlat från mer eller mindre fackmässiga synpunkter.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionen från *statskontoret* som erinrar om tidigare behandling i riksdagen av närliggande frågor och vidare anför.

Frågan om statens informationsverksamhet har under senare år varit aktuell även i andra länder, t. ex. i Norge. En offentlig utredning har där framlagt förslag om att inrätta en statens informationsavdelning och att införa informationsplikt i fråga om beslut som är av väsentlig betydelse för samtliga eller större delen av medborgarna eller som eljest kräver information. Förslaget har ej antagits av stortinget i sitt ursprungliga skick. Man lär i stället ha beslutat att ett statligt informationskontor skall pröva informationsverksamheten inom förvaltningen samt för de olika myndigheterna peka på informationsåtgärder som bör vidtagas, ändras eller upphöra. Det nya kontoret skall leda gemensamma, centrala informationsinitiativ, t. ex. vägledning och information till allmänheten om allmänna förhållanden inom statsförvaltningen.

Den statliga informationsverksamheten kan bedrivas med olika målsättningar. Den kanske vanligaste formen är den som brukar kallas *passiv* information, d. v. s. den information som bedrivs av en tjänsteman när han i brev, per telefon, vid samtal etc. lämnar uppgifter till den som önskar

Bihang till riksdagens protokoll 1965. 11 saml. Nr 28

informationen. Initiativet till informationen tages således icke inom statsförvaltningen utan utanför densamma.

Informationen kan i stället vara *aktiv*, varvid staten på eget initiativ medverkar vid dess utformning och spridning. Intensiteten i denna information har varit föremål för diskussion. Å ena sidan finns det de som hävdar att offentlighetsprincipen ger tillräckliga garantier för att informationsbehovet tillfredsställs genom insatser från press, radio och TV, kompletterat med utgivande av publikationer och en begränsad statlig informationsproduktion i de ämnen som inte täcks av nyhetsmedia (t. ex. statliga utredningar, tidskrifter). Bakom denna inställning ligger icke sällan farhågor att staten i sin aktiva informationsverksamhet kan komma att mer påverka än upplysa medborgarna.

Å andra sidan finns det de som hävdar att det är nödvändigt att staten mer aktivt informerar allmänheten. Statens inflytande växer och demokratin, menar man, kräver att medborgarna förstår de styrandes åtgärder eller i vart fall grunddragen i motiven. Det har också hävdats — liksom i förevarande motion — att rättssäkerheten kan komma i fara om lagar och förordningar icke tillkännages på ett sådant sätt att därav berörda personer får kunskap om samt förstår deras innehåll.

Det finns icke någon generell bestämmelse som förpliktar staten att bedriva informations- eller kungörelseverksamhet (jfr dock SFS 1946: 680). I fråga om olika former av beslut och för vissa ämnesområden finns det emellertid bestämmelser som ålägger staten att lämna information. När det gäller det praktiska genomförandet av denna informationsverksamhet handlar varje departement och myndighet för sig. Det finns alltså ingen samordning, ingen central statlig instans som kan ge råd och vägledning.

Statsdepartementens informationsverksamhet utövas för närvarande bl. a. av statens upplysningsbyrå och statsministerns pressekreterare.

Upplysningsbyrån har två huvuduppgifter. En inåtriktad som innebär att byrån skall följa svensk dagspress för departementens och vissa centrala ämbetsverks räkning. Vidare en utåtriktad verksamhet, koncentrerad till utgivandet av tidskriften »Från departement och nämnder», som innehåller redogörelse för bl. a. kommittéförslag och artiklar över vad som försiggår inom olika grenar av den statliga verksamheten. Byrån har även i uppdrag att följa den statliga annonseringen.

Upplysningsbyrån är emellertid icke något centralt koordinerande organ när det gäller upplysningsverksamhet i den centrala statsförvaltningen. Den tager således vanligen ej något initiativ till att förmedla information genom andra media än nämnda publikation eller genom den kontakt som upprätthålls med pressen. Inte heller ser byrån som sin uppgift att aktivera de statliga myndigheternas informationsverksamhet.

Även ovannämnda pressekreterare förmedlar kontakt med pressen, övriga massmedia och allmänheten. Tjänsten, som inrättades den 1 juli 1963, motiverades av det ökade behovet av service åt såväl den svenska pressen som de utländska pressorganen.

Utvecklingen av den statliga informationsverksamheten i Sverige efter andra världskriget och framför allt under senare år har kännetecknats av att allt fler centrala statliga myndigheter kommit att förfoga över egna informationsorgan som i stor utsträckning svarar för statens kontakt med allmänheten.

Statskontoret ansluter sig till de tidigare framförda synpunkterna om en mer aktiv statlig information. Här må sålunda framhållas att utökningen av statens verksamhet och beslut om nya förpliktelser och nya rättigheter för den enskilde medborgaren synes öka behovet av mer systematiskt bedrivna statlig information. Likaså kan det uppkomma behov av orientering och vägledning från statens sida genom de väsentliga förändringar som statsverksamheten genomgår och som kan medföra att den omedelbara kontakten mellan allmänheten och myndigheter försvinner. Resultaten av statens verksamhet (t. ex. vid institutet för konsumentfrågor) kan vara av ekonomiskt intresse för allmänheten som av denna anledning bör er-hålla viss information. Vidare bör staten sprida kännedom om statsförvaltningens arbete över huvud taget för att därigenom bl. a. skapa ökad för-ståelse och underlätta rekryteringen.

I förevarande motion föreslås en utredning av den statliga informations-verksamheten, dess omfattning, inriktning och utformning. Statskontoret vill erinra om att ämbetsverket av Kungl. Maj:t fått i uppdrag att i samråd med riksrevisionsverket utreda frågan om den statliga publikationsverk-samhetens finansiering. Utredningen kommer i första hand att behandla statliga publikationer, men även annan form av statlig publicering kommer att beröras i den mån den påverkar ställningstaganden rörande statliga publikationers utgivningspolitik. I utredningen kommer att behandlas tre typer av frågekomplex, nämligen policy-, finansierings- och organisations-frågor.

I detta sammanhang må omnämnas att kostnaderna för den statliga pub-liceringsverksamheten under budgetåret 1962/63 har uppskattats till om-kring 70—80 milj. kronor, varav på andra statliga myndigheter än de affärs-drivande verken och militära myndigheterna ankommer ca 30 milj. kronor. Dessa myndigheter (närmare 400) utgav under budgetåret mer än 900 publikationer, motsvarande ungefär 7 600 nummer.

Ehuru ovannämnda, av statskontoret bedrivna undersökning ej avses omfatta hela det i motionen angivna frågekomplexet, synes den likväl täcka en dominerande del av statens informationsverksamhet. Det torde därför enligt ämbetsverkets mening vara befogat att avvakta resultatet av den pågående utredningen innan ställning togs till det i motionen framförda förslaget. Resultatet av statskontorets undersökning beräknas kunna fram-läggas under innevarande år.

Statskontoret avstyrker motionen.

Utskottet

I motionen hemställes om en utredning angående den statliga informa-tionsverksamhetens omfattning, inriktning och utformning.

Utskottet är ense med motionären om vikten av en effektiv information från det allmännas sida som i lättillgänglig form och med utnyttjande av olika kommunikationsmedel, TV, radio, publikationer m. m., lämnar upp-lysning om exempelvis de skyldigheter och rättigheter lagstiftningen på olika områden innebär för medborgarna och inte minst om de ändringar i dessa hänseenden som följer av ny eller ändrad lagstiftning och som en-

ligt vad erfarenheterna utvisar alltför ofta visar sig vara okända för många. Utskottet har i ett tidigare sammanhang (utskottets utlåtande nr 16/1963) givit uttryck åt en sådan uppfattning. I utlåtandet underströk utskottet bl. a. angelägenheten av att allmänheten blev informerad om viktigare reformer och om till vilka myndigheter den hade att vända sig i olika angelägenheter. Frågan gällde då särskilt information om reformerna på det sociala området. Utskottet erinrade om åtgärder som vidtagits eller planerats och berörde i sammanhanget bl. a. den lagstadgade skyldigheten för sociala nämnder att tillhandagå allmänheten med råd och upplysningar m. m. Utskottet ansåg det kunna förväntas att de pågående strävandena skulle fullföljas och vidgas i den mån tillräckliga ekonomiska och personella resurser härför stode till förfogande. Motionernas syfte skulle härigenom bli i icke obetydlig grad tillgodosett, och utskottet fann icke skäl förorda den av motionärerna begärda utredningen i ämnet. Utskottets förslag bifölls av riksdagen.

I statskontorets ovan redovisade yttrande över den nu föreliggande motionen har uppgifter lämnats beträffande den informationsverksamhet som bedrivs av statliga organ. Statskontoret vitsordar behovet av en mer aktiv statlig information. Utskottet ansluter sig för egen del till denna uppfattning och vill vidare framhålla vikten av att en effektiv information lämnas även av kommunala myndigheter och av lokala statliga organ. De särskilda möjligheter som föreligger för de lokala myndigheterna att nå kontakt med allmänheten torde i och för sig innebära goda förutsättningar för att informationsverksamhet på detta plan skall kunna fylla sin uppgift.

Som av det ovan anförda torde framgå anser utskottet att frågan om informationsverksamheten förtjänar stor uppmärksamhet. Inom statskontoret pågår emellertid i samråd med riksrevisionsverket och enligt uppdrag av Kungl. Maj:t en utredning beträffande den statliga publikationsverksamhetens finansiering. Som statskontoret uttalat omfattar undersökningen väsentliga delar av statens informationsverksamhet. Enligt utskottets mening bör resultatet av den pågående undersökningen, vilket lär komma att framläggas innevarande år, avvaktas innan ytterligare åtgärder ifrågasätts. Utskottet anser utvecklingen på detta område böra följas med uppmärksamhet men finner sig med hänsyn till det anförda böra hemställa,

att motion II: 414 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 8 april 1965

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar Eric Gustaf Peterson, Hellebladh*, Nyman, Axel Kristiansson*, fru Hultell, herrar Helge Karlsson, Wååg och Blomquist;

från a n d r a kammaren: fru Eriksson i Stockholm, fru Jäderberg, herrar Hamrin i Kalmar, Svensson i Kungälv, Dickson*, Lundmark, Rimås, Wikner, Börjesson i Glömminge, Gustafsson i Uddevalla* och Nilsson i Agnäs.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.